

Tíz éves a Budapest–Közép-Dunavidék turisztikai régió

Szerző: Újvári Márk¹

A Budapest–Közép-Dunavidék (BKD) turisztikai régió a magyar fővárost: Budapestet, továbbá Pest megye teljes területét, valamint Komárom-Esztergom megye és Nógrád megye dunakanyari részét foglalja magába, így összesen mintegy 208 településre terjed ki. A BKD régió az ország területének 74%-án helyezkedik el, de itt él a lakosság 29%-a. Gazdasági fejlettségét, hatékonyságát jól szemlélteti, hogy az ország bruttó hazai termékének több mint kétötödét itt állítják elő. Területén egy nemzetközileg is kiemelt jelentőségű desztináció, Budapest, illetőleg egy kiemelt üdülőkörzet, a Dunakanyar található.

A régióról – a jelenlegi földrajzi határai között – a Gazdasági Minisztérium 4/2000. számú rendelete nyomán beszélhetünk, amely újrászabályozta a turisztikai régiók illetékességi területét. A turisztikai régió érdekképviselői szerve, a Budapest–Közép-Dunavidéki Regionális Idegenforgalmi Bizottság (BKD-RIB), a regionális turisztikai koordinációs testület szerepét korábban ellátó két önálló szervezet – a Budapesti és a Közép-Dunavidéki Regionális Idegenforgalmi Bizottság – egyesítésével jött létre. Feladata – egyebek mellett –, hogy elősegítse a helyi és kistérségi turisztikai szervezetek, egyesületek létrejöttét, és tevékenységüket régiós szinten koordinálja.

A Budapest–Közép-Dunavidéki Regionális Marketing Igazgatóság (BKD-RMI) az évek során gyümölcsöző szakmai együttműködést alakított ki a turizmus minden szereplőjével, az állami szektorban (például önkormányzatok és többcélú kistérségi társulások, nemzeti parkok, BTH Budapesti Turisztikai Nonprofit Kft., Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt., Közép-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség stb.), valamint a civil (például Gödöllő Környéki Regionális Turisztikai Egyesület, Csepel-sziget és Környéke Kistérségi Turisztikai Klaszter, Zsámbéki Medence Turisztikai Egyesület stb.) és a szolgáltató szférában (például szállodák, éttermek, program- és rendezvénygazdák) egyaránt.

A BKD régió nemcsak Magyarország turizmusában tölt be vezető szerepet, hanem az egész kelet-középeurópai térség vendégforgalmának meghatározó tényezője, amire nem csupán földrajzi fekvése („az ország és Európa szíve”) predesztinálja, hanem az a tény is, hogy a Magyarországra érkező külföldi vendégek közel kétharmada (2009-ben: 63,9%-a) legalább egy éjszakát Budapesten és környékén tölt el.

¹ Regionális marketing menedzser, Magyar Turizmus Zrt., Budapest–Közép-Dunavidéki Regionális Marketing Igazgatóság, e-mail: ujvarim@itthon.hu.

A vendéglátóipari egységek negyede ebben a régióban található. Itt képződik továbbá az ország összes szállásdíjbevételeinek közel fele (2009-ben 49,7%-a). Mindemellett a főváros, Budapest nemzetközi vonzereje nem csupán a régió, hanem az egész ország számára meghatározó: a világörökségi helyszínek közül itt található a budai Vár és a Duna-part, valamint az Andrássy út és történelmi környezete, a várományosi helyszínek közül pedig a rózsadombi termálkarsztrendszer területe, sőt a Római Birodalom védvonalát kijelölő limes-rendszer egy szakasza is. Budapest a magyarországi üzleti, konferencia- és incentive turizmus centruma, egyben világhírű fürdőváros is: a fővárosban hét országos és nemzetközi jelentőségű gyógyfürdő – Gellért, Széchenyi, Lukács, Rác, Rudas, Király, Dagály – fogadja a turistákat; többségük az elmúlt évek hazai és uniós fejlesztései nyomán megújuló infrastruktúrával és szolgáltatásai bővítésével erősítette piaci pozícióját.

A Budapest–Közép-Dunavidék régió egészében véve Magyarország legnépszerűbb, leglátogatottabb turisztikai fogadóterülete, mind a vendégérkezéseket, mind pedig a vendégéjszakákat tekintve: 2009-ben a vendégek 37,9%-a – ezen belül a külföldi vendégek 63,9%-a – ezt a régiót kereste fel, a kereskedelmi szálláshelyek vendégéjszakáinak pedig több mint egyharmada (33,5%) – ezen belül is a külföldi vendégéjszakák 53,8%-a – itt keletkezett. A régió szállásdíjbevétele 63,4 milliárd forint volt, ebből 54,3 milliárd forint a külföldi, további 9,1 milliárd forint a belföldi turistáktól származó bevétel volt. A régió a belföldi szállásdíjbevételekből 18,0%-kal, a külföldiből 70,7%-kal részesedett. A BKD régió öt legfontosabb küldőpiacának részesedése az eltöltött vendégéjszakák számából a következőképpen alakult: 1. Németország (8,9%), 2. Nagy-Britannia (7,0%), 3. Olaszország (5,9%), 4. USA (5,3%), 5. Spanyolország és Franciaország (4,4%-4,4%).

Ha a 2009. évi statisztikát a régiók megalakulásának évében, 1998-ban mért adatokkal hasonlítjuk össze, akkor a következőket állapíthatjuk meg: a Budapest–Közép-Dunavidék turisztikai régió részesedése az ország kereskedelmi szálláshelyein eltöltött vendégéjszakák számából bő évtized alatt 30% közelébről egyharmad fölé „kúszott” (29,8%-ról 33,5%-ra). Ezen belül a külföldi vendégéjszakák számából való részesedés az előbbinél is látványosabban, több mint 14 százalékponttal emelkedett (39,3%-ról 53,8%-ra), így a Magyarországon eltöltött külföldi vendégéjszakák abszolút többsége ma már Budapesten és környékén

jelentkezik. A régió a külföldi szállásdíjbevételekhez viszonyított – egyébként is magas – részesedését még tovább tudta növelni (69,6%-ról 70,7%-ra), ezzel egyidejűleg a belföldi szállásdíjbevételekből való részesedése csökkent (24,3%-ról 18,0%-ra). Ez többek között a magyar lakosság utazási szokásainak megváltozásával magyarázható: azok a turisták, akik korábban jellemzően külföldi úti célokat választottak, az utóbbi évek során – az üdülési csekk népszerűségének növekedése, a vidéki desztinációk javuló infrastruktúrája és a gazdasági válság hatására is – egyre növekvő arányban döntenek a belföldi utazás mellett, amiből a Budapest-Közép-Dunavidék (sajátosságaiból adódóan) kisebb mértékben részesül, mint a többi turisztikai régió.

Időközben a beutazó turizmus is jelentős változásokon ment keresztül: az elmúlt évtizedben újabb ígéretes küldőországok, országcsoportok jelentek meg a piacon (például a visegrádi és a balti államok, Skandinávia, Románia, Kína), ami több tényező – a 2004-es EU-bővítés, a vízumkényszer eltörlése Románia és több jugoszláv utódállam felé, valamint az euró szlovákiai és szlovéniai bevezetése – együttes kedvező hatásának tulajdonítható. A fent említett küldőpiacok részéről az ezredforduló utáni első évtized során erősödő turisztikai kereslet mutatkozott Budapest és környéke iránt, amit – a statisztikák alapján legalábbis úgy tűnik – a 2008 utolsó negyedévtől kibontakozó válság sem tud tartósan megtörni. Ez jelentős részben a budapesti turisztikai szolgáltatások más európai nagyvárosokéhoz viszonyított kedvező ár-érték arányával magyarázható.

Az elmúlt tíz évet áttekintve számtalan olyan beruházást és egyéb sikeres kezdeményezést láthatunk, amelyek nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy a régió erősítse pozícióját a hazai desztinációk között, egyszersmind lépést tudjon tartani a nemzetközi turisztikai mezőnnyel. Ilyenek például azok a *közelmúltban átadott vagy felújított, nagyszabású kulturális és művészeti létesítmények, amelyek az évek során Budapest és az egész régió meghatározó vonzerőivé váltak*, mindenekelőtt a Művészetek Palotája, a Nemzeti Színház, a felújított Operaház, a Csodák Palotájának és a Jövő Házának otthont adó Millenáris Park és a Terror Háza. Az évezred elején létrejött az önálló Magyar Természettudományi Múzeum a gyönyörűen helyreállított Ludovika Akadémia épületében, majd – a felújítást követően – 2002-ben eredeti pompájában újra megnyílt Budapest talán legszebb mozija, az Uránia Filmpalota. 2000 nyarán vehették birtokba a látogatók Európa első interaktív vasúti parkját, a „Füsti” Vasúttörténeti Parkot, 2007-ben pedig új épületbe, a Bazilika szomszédságába költözhetett a kibővült kiállítási anyagú Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, a turisztikai szakma legjelentősebb hazai muzeális gyűjteménye.

Külön színfoltot jelentenek azok a kiállítóhelyek, amelyek *a közönség által korábban elzárt, titkos katonai, egészségügyi vagy vallási létesítmények, épületrészek feltárásával váltak jelentős vonzerővé*, így a Memento Mori Kiállítás (Vác), a Budavári Sziklakórház vagy a Zsámbéki Rakétabázis. A nagytétényi Szoborpark 2006-ban, az 1956-os forradalom 50. évfordulója tiszteletére kapta a Memento Park nevet: ebben az évben állították ki a Sztálin-dísztribűnt a lélegzetelállító, nyolc méter magas csizmával, valamint ekkor nyílt meg a Barakk Mozi is.

Az ezredfordulón már meglévő *muzeális létesítmények és kiállítóhelyek* (Fővárosi Állatkert, Memento Park, Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Ludwig Múzeum stb.) az elmúlt években igyekeztek megfelelni a piaci verseny által támasztott kihívásoknak, és *folymatosan törekedtek a megújulásra, kiállítási anyagaik és felületeik minél látványosabb bővítésére*. Külön említést érdemel a Szépművészeti Múzeum, amely 2003 óta sorra szervezi nemzetközi vonzerejű időszaki kiállításait, többnyire híres európai és tengerentúli gyűjtemények anyagából. Ezek közül itt csak a legnépszerűbbeket említjük: Monet és barátai, 2003–2004 (250 ezer látogató); Öt évszázad spanyol festészetének remekművei, 2006 (210 ezer látogató); Van Gogh Budapesten, 2006–2007 (mintegy 483 ezer látogató); Botticellitől Tizianóig, 2009–2010 (230 ezer látogató). Minden idők leglátogatottabb hazai fotográfiai kiállítása a „Lélek és Test” című, 2008-ban bemutatott tárlat volt, amelyet két hónap alatt több mint 70 ezren láttak a Szépművészeti Múzeumban.

Az elmúlt tíz évben olyan köztetek jöttek létre, illetve újultak meg Budapesten, amelyek a kulturális turizmus fontos színhelyei lettek, például a számos fesztiválnak és kortárs művészeti eseménynek helyet adó Ráday utca, vagy a műkincsgyűjtők „zarándokhelyének” számító belvárosi Falk Miksa utca. Az ezredforduló követő időszakban a budapestiek körében *a Ráday utca, valamint a Liszt Ferenc tér váltak a legnépszerűbb „multikulti” találkozóhelyé*: az igényes szórakozó- és vendéglátóhelyek (éttermek, kávézók) koncentrációja errefelé a legszembetűnőbb, a város e pontjain kialakult egyfajta „pesti Tivoli”. Hasonló próbálkozásnak lehetünk szemtanúi néhány éve az erzsébetvárosi Gózsdu Udvarban, a belvárosi Deák Ferenc utcában pedig 2008-ra elkészült a világ legismertebb felsőközép- és felsőkategóriás márkáit kínáló Fashion Street, aminek köszönhetően Budapest jó eséllyel pályázhat „a közép-európai térség divatfővárosa” címre.

Az átértelmezett funkciójú köztetekkel párhuzamosan *új közlekedési formák és lehetőségek is megjelentek* az utóbbi években a régióban: 2008 áprilisától Budapesten is elérhető az Európa-szerte rendkívül népszerű „Hop on, hop off” városnéző szolgáltatás tizenhat nyelven, egy évvel később pedig elindult útjára

Magyarország legújabb erdei vasútja, a Szob–Márianosztra Kisvasút. Ezzel egy időben Szentendrén átadták a 2,2 kilométer hosszú Skanzen-vasutat – Európa leghosszabb múzeumvasútját –, amelynek segítségével kényelmesen bejárható Magyarország legnagyobb és legismertebb szabadtéri néprajzi múzeuma. A legnagyobb szenzáció kétségkívül a 2009. szeptembertől üzemelő RiverRide, amely egy kételtű folyami-közúti városnéző autóbusz, és mint ilyen, a maga nemében első a kontinentális Európában.

A fővárosi attrakciók mellett a régió egyéb részein is tucatjával létesültek új látványosságok, illetve bővültek a meglévő vonzerők: termál- és élményfürdők (Cegléd, Ráckeve, Esztergom), golfcentrumok, extrém sportbázisok (Visegrád, Mogyoród stb.), tematikus parkok (skanzenbővítés – Szentendre, Emese Park – Szigethalom, Lázár Lovaspark). A vonzerőkínálat mellett a fogadóképesség is dinamikusan fejlődött: az utóbbi évtizedben tanúi lehetünk a vidéki wellness- és konferenciaszállodák „boom”-jának, amelynek fő helyszínei a régióban a Dunakanyar, a Zsámbéki-medence, valamint a déli területek (Cegléd, Inárcs, Ráckeve).

Mindezekon túl számtalan új rendezvény színesíti a kínálatot az utóbbi években. Egyre ismertebbek és látogatottabbak a különböző gasztronómiai rendezvények, például a 2006-ban indult Budapesti Pálinkafesztivál a Városháza Parkban, az első alkalommal 2007-ben megszervezett Budavári Pálinka- és Kolbászfesztivál, a 2010-ben harmadik alkalommal megrendezett városligeti Mangalica Fesztivál, vagy Európa legnagyobb pörköltfőző fesztiválja: a Pestszentlőrincen, majd újabban a Népligetben megrendezésre kerülő SzeptemberFeszt. A művészeti rendezvények közül az 1998-ban indult, a magyar zsidó kultúrát bemutató, illetve számos más nép hagyományait is befogadó multikulturális programsorozat, a Zsidó Nyári Fesztivál mára Magyarország egyik legnagyobb érdeklődést kiváltó rendezvényévé vált. 2009-ben volt tíz éves a BTH Budapesti Turisztikai Nonprofit Kft. által szervezett egyhónapos, téli kulturális programsorozat, a Budapesti Karácsony, amelyet a kontinens legrangosabb karácsonyi eseményei között tartanak számon, és amelynek látogatószáma 2007-től meghaladja a 600 ezret.

Rendkívül széles körű partnerség hívta életre a Múzeumok Éjszakáját 2003-ban, amelyhez a régióban legutóbb már több mint nyolcvan intézmény csatlakozott. A közkedvelt rendezvény sikerén felbuzdulva az Oktatási és Kulturális Minisztérium a turisztikai szakmával közösen – hagyományteremtő jelleggel – 2009. november 14-én

megrendezte a Múzeumok Őszi Éjszakáját is, amelynek keretében Budapesten harminc múzeum várta meghosszabbított programokkal a látogatókat; sikerét jelzi, hogy például a Nemzeti Múzeum és a Nemzeti Galéria programjaira egyenként öt-hatezer látogató volt kíváncsi. A május közepi Múzeumok Majálisának is elkötelezett törzsközönsege alakult ki mára.

A Múzeumok Éjszakájának mintájára 2008-ban indult el Budapesten a Fürdők Éjszakája, majd a Strandok Éjszakája – illeszkedve ahhoz az új, élményalapú marketingkoncepcióhoz, amely Budapestet „újracsoomagolva”, pezsgő, fiatalos, szórakoztató nagyvárosként mutatja be.

A BTH 2009-ben létrehozta a Kulturális Munkacsoportot, amelynek tagjai Budapest legnagyobb kulturális intézményei. A Magyar Turizmus Zrt. is bekapcsolódott ebbe a munkába, és a programokat saját „médiaternőjén” keresztül promotálja. A BKD-RMI a munkacsoport egy-egy konkrét akciójához csatlakozik: kedvezményes szállásajánlatokat gyűjt össze és kínál együtt a munkacsoport által szervezett programokkal (például Budapesti Téli Fesztivál 2009, Budapesti Nyári Fesztivál 2010).

A látványos sikerek ellenére több olyan „szimbolikus” projekt is van a régióban, amelyek megvalósulása a térség – sőt az egész ország – gazdasági teljesítménye, turisztikai versenyképessége szempontjából kiemelten fontos volna, mégis lassan halad vagy éppenséggel megrekedt az előkészítésük. Ezek között van a Ferihegyi gyorsvasút, továbbá egy európai színvonalú, korszerű nemzetközi hajóállomás Budapesten, egy komplex szolgáltatásokat nyújtó dunai jachtkikötő, valamint egy nagy befogadóképességű kongresszusi központ – utóbbi megvalósulása mára belátható közelségbe került.

Továbbra is terítéken van a turisztikai desztinációmenedzsment (TDM) szervezete-fejlesztés problémája, mivel a 2009 végén zárult európai uniós pályázat során kiderült, hogy a Budapest-Közép-Dunavidék régió számos desztinációjában hiányoznak a helyi TDM-szervezetek kialakításához szükséges szervezeti, anyagi és humán erőforrások, sőt helyenként hiányzik még annak felismerése is, hogy az adott térség érdekelt lehet ebben a projektben. A nemzetközi és hazai szakmai tapasztalatok átvétele hozzájárulhat ahhoz, hogy a BKD-RMI adott esetben képes legyen majd hatékonyan koordinálni a regionális TDM-szervezet megalakítását, ami – a legtöbb turisztikai régióhoz hasonlóan – a következő évtized nagy kihívása lesz az összes érintett szereplő számára.